به نام خدا

اختلالات در تنگه هرمز و پیامدهای آن برای تجارت و توسعه جهانی

(گزارش منتشر شده در ۱۰ مارس ۲۰۲۶)

خلاصه مدیریتی:

کنفرانس تجارت و توسعه سازمان ملل متحد (UNCTAD) در ۱۰ مارس ۲۰۲۶ گزارشی با عنوان «**اختلالات در تنگه هرمز: پیامدها برای تجارت و توسعه جهانی**» منتشر کرد. این گزارش به بررسی اثرات فزاینده تنش‌های اخیر در منطقه و اختلالات ناشی از آن در جریان حمل‌ونقل دریایی از تنگه هرمز، یکی از حیاتی‌ترین گذرگاه‌های آبی جهان، می‌پردازد. تنگه هرمز که محل عبور بخش قابل توجهی از تجارت جهانی نفت، گاز طبیعی مایع (LNG) و کودهای شیمیایی است، نقشی کلیدی در بازارهای انرژی، زنجیره‌های تأمین جهانی و امنیت غذایی ایفا می‌کند. اختلالات اخیر منجر به افزایش چشمگیر قیمت نفت و گاز، افزایش هزینه‌های حمل‌ونقل و بیمه، و تهدیدی جدی برای امنیت غذایی، به ویژه در کشورهای در حال توسعه و کم‌درآمد که وابستگی بالایی به واردات کود دارند، شده است. این وضعیت، فشارهای اقتصادی و اجتماعی فزاینده‌ای را بر این کشورها وارد کرده و دستیابی به توسعه پایدار را پیچیده‌تر می‌سازد. گزارش بر ضرورت کاهش تنش، حفاظت از دریانوردی بین‌المللی و پایش مستمر پیامدهای اقتصادی برای حفظ ثبات جهانی تأکید دارد.

اهمیت استراتژیک تنگه هرمز:

- تنگه هرمز به عنوان یکی از مهم‌ترین نقاط ترانزیت دریایی جهان، نقشی حیاتی در تجارت بین‌المللی ایفا می‌کند. حدود یک‌چهارم تجارت جهانی نفت خام و حجم قابل توجهی از گاز طبیعی مایع و کودهای شیمیایی از این مسیر عبور می‌کند.

وضعیت بحرانی فعلی و پیامدهای آن:

- پیامدهای فوری

۱- اختلال در عرضه انرژی و تأثیر بر بازارهای جهانی:

- **نفت:** تنش‌های اخیر منجر به توقف تقریبا کامل تردد کشتی‌ها در تنگه هرمز شده است، به طوری که تردد روزانه با کاهش ۹۷ درصدی مواجه شده و این اختلال منجر به واکنش سریع بازار نفت شده است. قیمت نفت برنت از مرز ۹۰ دلار در هر بشکه عبور کرده است. این افزایش، که از حدود ۵۵.۸ دلار در اوایل سال

IRAN IMPEX
www.iranimpex.com | @iranimpex (t.me/iranimpex)

۲۰۲٤ به ۹۱.۸ دلار در ۹ مارس ۲۰۲٦ رسیده، نشان‌دهنده افزایش ۲۷ درصدی در دوره کوتاه ۲۷ فوریه تا ۹ مارس ۲۰۲٦ است.

- **گاز طبیعی:** بازار گاز نیز روند افزایشی مشابهی را تجربه کرده است. قیمت گاز در همین دوره شاهد افزایش ۷٤ درصدی بوده است.
- **وابستگی منطقه‌ای:** حدود ۷۰ درصد از صادرات دریایی نفت عبوری از تنگه هرمز به مقصد آسیا است (حدود ۸٤٪ نفت خام و ۸۳٪ گاز مایع). اختلال در این مسیر می‌تواند منجر به توقف یا افزایش شدید هزینه‌های حمل، بیمه و انرژی در سراسر شرق آسیا شود.

۲. افزایش هزینه‌های حمل‌ونقل و بیمه:

- ریسک بالای تردد در منطقه، هزینه‌های بیمه (حق بیمه ریسک جنگ) و کرایه حمل را به شدت افزایش داده است. این افزایش هزینه در نهایت به مصرف‌کنندگان منتقل می‌شود. تغییر مسیر کشتی‌ها به مسیرهای طولانی‌تر نیز هزینه‌های سوخت و زمان را افزایش داده است.

-پیامدهای بلند مدت

۱-. تأثیر بر زنجیره تامین کودهای شیمیایی و امنیت غذایی:

- **مسیر حیاتی کود:** تنگه هرمز مسیر حیاتی برای یک سوم تجارت جهانی کودهای شیمیایی از طریق دریا محسوب می‌شود. سالانه حدود ۱٦ میلیون تن کود از این مسیر عبور می‌کند که شامل انواع کودهایی چون دی‌آمونیوم فسفات (DAP)، اوره، و مونوآلومینیوم فسفات (MAP) است.
- **تأثیر بر کشورهای در حال توسعه:** کشورهای کم‌درآمد و در حال توسعه بیشترین وابستگی را به واردات کود از این منطقه دارند (به ترتیب ٥٤٪ و ۳٦٪). اختلال در این تنگه می‌تواند امنیت غذایی این کشورها را به طور جدی تهدید کند. کشورهایی مانند سودان، سریلانکا، استرالیا، تانزانیا، و سومالی بیشترین آسیب‌پذیری را در این زمینه دارند. افزایش هزینه‌های انرژی و کودهای شیمیایی، فشار مضاعفی بر قیمت مواد غذایی و هزینه‌های زندگی وارد می‌کند، به ویژه در اقتصادهای در حال توسعه که اغلب به واردات کالاهای اساسی وابسته‌اند. این امر، همراه با بدهی‌های سنگین و محدودیت‌های مالی، این اقتصادها را در برابر شوک‌های قیمتی آسیب‌پذیرتر کرده و می‌تواند منجر به ناآرامی‌های اجتماعی و سیاسی شود.

پیامدهای کلیدی وملاحظات:

- **آسیب‌پذیری گلوگاه‌های حیاتی:** اختلال در تنگه هرمز، آسیب‌پذیری نقاط گلوگاه حیاتی دریایی در برابر تنش‌های ژئوپلیتیکی و پتانسیل آن‌ها برای انتقال شوک‌ها به زنجیره‌های تأمین و بازارهای کالا را نشان می‌دهد.

IRAN IMPEX
www.iranimpex.com | @iranimpex (t.me/iranimpex)

- **ضرورت کاهش تنش:** کاهش خطرات برای تجارت جهانی و توسعه، مستلزم کاهش تنش، حفاظت از حمل‌ونقل دریایی، بنادر، و دریانوردان و حفظ کریدورهای تجاری امن در راستای قوانین بین‌المللی و آزادی دریانوردی است.
- **پایش مستمر:** تأثیرات اقتصادی این اختلالات به مدت زمان، شدت و دامنه جغرافیایی تنش‌ها بستگی خواهد داشت. پایش مستمر برای ارزیابی خطرات در حال تحول و تأثیرات بالقوه آن‌ها ضروری است.
- **پیامدهای اجتماعی-اقتصادی برای کشورهای در حال توسعه:** بسیاری از کشورهای در حال توسعه در حال حاضر با بدهی‌های سنگین، فضای مالی محدود و دسترسی محدود به منابع مالی مواجه هستند. در این زمینه، افزایش هزینه‌های انرژی، حمل‌ونقل و غذا می‌تواند فشار مالی بر بودجه دولتی وارد کرده و فشار بر بودجه خانوارها را افزایش دهد، که به طور بالقوه باعث تشدید فشارهای اقتصادی و اجتماعی شده و پیشرفت به سوی توسعه پایدار را، به ویژه در اقتصادهایی که به شدت به واردات انرژی، کود و مواد غذایی اصلی وابسته هستند، پیچیده‌کند.

نتیجه‌گیری:

در مجموع می توان گفت اختلال در تنگه هرمز پیامدهای گسترده و زنجیره‌ای بر اقتصاد جهانی دارد. این وضعیت نه تنها بازارهای انرژی و زنجیره‌های تأمین را تحت تاثیر قرار می‌دهد، بلکه به طور ویژه کشورهای در حال توسعه را که با محدودیت‌های مالی و وابستگی بالا به واردات مواجه هستند، در معرض فشارهای اقتصادی و اجتماعی فزاینده قرار می‌دهد. تلاش برای کاهش تنش و تضمین امنیت دریانوردی برای حفظ ثبات اقتصادی و تجاری جهانی امری حیاتی است.

IRAN IMPEX
www.iranimpex.com | @iranimpex (t.me/iranimpex)